



Beslut om revidering av Fjellskäfte naturreservat i Katrineholms kommun

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4, 5 och 6 §§ miljöbalken (1998:808) att nedan angivet syfte, skäl och föreskrifter ska gälla för Fjellskäfte naturreservat.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken Länsstyrelsens beslut den 5 december 2003 med diarienummer 511-2480-2003 i motsvarande delar.

I enlighet med 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 2) med mål, riktlinjer och åtgärder för reservatets skötsel och förvaltning. Denna skötselplan ersätter tidigare skötselplan fastställd den 5 december 2003 med diarienummer 511-2480-2003.

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Fjellskäfte
Naturvårdsregister ID	2001120
Natura 2000-område	Fjellskäfte (SE0220503)
Kommun	Katrineholm
Församling/socken	Floda/Floda
Lägesbeskrivning	Strax norr om Fjellskäfte, ca 16 km nordost om Katrineholm
Naturgeografisk region	Svealands sprickdalsterräng
Kulturgeografisk region	Mellanbygd
Vattenförekomst	Åtorpsån (WA51930640), grundvattenmagasin (WA19041976)
Areal	29,3 ha, varav 28,5 ha produktiv skogsmark
Fastigheter (markägare)	Del av Fjellskäfte 1:7 (privat)

Nyttjanderätter/servitut

Inga kända utöver jakträtt

Oinskrivna rättigheterMarkupplåtelseavtal för markledningar
för el, se bilaga 1.2**Naturvårdsförvaltare**

Länsstyrelsen

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att vårda och bevara en barrskogsbevuxen rullstensås med ingående geologiska formationer, samt att bevara biologisk mångfald knuten till åsbarrskog. I syftet ingår också att värdefulla naturmiljöer, liksom livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas, särskilt tallnaturskogens strukturer med substrat för områdets sällsynta insekter och kryptogamer. Även områdets lövmiljöer ska vårdas, bevaras och utvecklas. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska nås genom att området undantas från skogsbruk och andra exploateringar. Områdets tallmiljöer ska skötas för att gynna tallens ekologi genom åtgärder som syftar till att skapa strukturer liknande de som uppstår vid brand, så som röjningar, frihuggningar, luckhuggningar, tillskapande av död tallved och markstörning. Föryngring av tall ska också gynnas genom uppförande av tillfälliga hägnader samt genom att bestånd av yngre, planterad gran avvecklas till förmån för tall. Områdets grandominerade naturskog lämnas huvudsakligen till utveckling genom naturliga processer med punktinsatser som markstörning för att gynna marksvampsfungan och frihuggningar av naturvärdesträd. Vid angrepp från granbarkborre eller annan allvarlig skadegörare ska lämpliga åtgärder vidtas för att bevara områdets kontinuitetsberoende naturvärden. Områdets lövmiljöer bevaras genom att inväxande gran hålls efter och skyddsvärda träd friställs. Vissa planterade granbestånd avvecklas för att på sikt öka arealen lövskog i området.

Syftet med naturreservatet ska också tillgodoses genom anläggningar och information som inbjuder till och underlättar besök i området. Anläggningar för besökare med funktionsnedsättning kan bli aktuellt.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper inom ramen för syftet med reservatet ska beaktas i den löpande skötseln av reservatet, liksom behov av att åtgärda invasiva främmande arter som kommit in i området.

Reservatsföreskrifter

Föreskrifterna under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de insatser som behövs för naturreservatets vård och skötsel, och som framgår av föreskrifterna under B. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för uppföljning av bevarandemål och åtgärder, eller vid tillsyn.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet

Utöver vad som gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och förordningar är det i reservatet förbjudet att:

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. anlägga luft- eller markledning, stängsel eller hägnad,
4. anordna upplag,
5. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika eller dämna,
6. avverka träd eller buskar,
7. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
8. framföra motordrivet fordon,
9. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
10. kalka eller gödsla mark eller vatten.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för skötsel och röjning av vägar och stigar inom naturreservatet.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för normalt drift- och underhållsarbete utmed angränsande allmänna vägar 680 och 682.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för underhållsrensning av det befintliga diket mellan sjön Lören och Gålsjön som löper genom naturreservatet till tidigare djup och läge.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för drift, underhåll eller förnyelse av befintliga markledningar för el som framgår av karta, bilaga 1.2, enligt befintligt markupplåtelseavtal med nummer 9973 mellan fastighetsägaren och Tekniska verken Katrineholm Nät AB.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för drift, underhåll eller förnyelse av befintlig markledning för fiber som framgår av karta, bilaga 1.2.

Ovanstående föreskrift A4 ska inte utgöra hinder för tillfälligt upplag efter Länsstyrelsens tillstånd vid x) enligt karta, bilaga 1.1.

Ovanstående föreskrift A8 ska inte utgöra hinder för

- transporter till och från Hult mellan a) och b) enligt karta, bilaga 1.1,
- markägare eller sakägare att framföra motordrivet fordon på den gamla vägen genom naturreservatet från c) till d) enligt karta, bilaga 1.1,
- för transport av virke från e) till f) enligt karta, bilaga 1.1,
- uttransport av fäلت vilt med fyrhjuling eller motsvarande.
- tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärendet. En sådan insats ska omgående anmälas till Länsstyrelsen i Södermanlands län

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktats att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt är förpliktade att tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar.
2. Anläggning och underhåll av parkeringsplats, leder och vilobänkar samt uppsättning och underhåll av informationstavlor. Vissa friluftsanordningar ska vara anpassade för besökare med funktionsnedsättning.
3. Naturvårdande skötsel i form av borthuggning av gran, frihuggningar och strukturskapande åtgärder för att efterlikna brand, så som luckhuggning, tillskapande av död tallved och manuell markstörning eller fläckvis bränning i syfte att gynna tallföryngring eller marksvampsfungan.
4. Avveckling av planterade granbestånd. Klent granvirke av produktionskaraktär får föras ut ur naturreservatet.
5. Uppförande av tillfälliga, mindre hägnader för att främja föryngring av tall och löv.
6. Begränsa och/eller förhindra storskaliga angrepp av granbarkborre genom fällning och barkning av nyangripna granar och rotkapning och barkning av vindfällda granar. Inga träd ska föras ut ur naturreservatet.
7. Uppsättning av skyddande nät mot bävergnag.
8. Bekämpning av för området invasiva främmande arter.
9. Genomförande av undersökningar i uppföljningssyfte av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C Länsstyrelsens föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet, beslutade den 5 december 2003 och kungjorda i länets författningssamling 04FS 2003:8 den 19 december 2003 (dnr 511-2480-2003)

Utöver vad som gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och förordningar är det förbjudet att:

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar.
2. skada, plocka eller samla in växter, svampar, mossor eller lavar. Bär-, matsvamp- och blomplockning för eget behov är dock tillåtet.
3. fånga och insamla ryggradslösa djur på sådant sätt att deras biotoper eller reproduktionsmiljöer skadas eller förstörs.
4. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
5. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur annat än vid jakt.

Det är i reservatet förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

6. anordna lägerverksamhet.
7. anordna tävlingar.

Upplysningar

Beslutet kan överklagas, se bilaga 3.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft.

Beslutet kungörs i ortstidning.

Naturreservatet innefattar ett Natura 2000-område och därför gäller tillståndsplikt för åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Enligt artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:10) gäller bestämmelser om fridlysning av djur och växter.

För att skydda miljön och samhället mot utbredningen och skadorna av invasiva främmande arter finns bestämmelser i EU:s förordning (1143/2014) kring förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. Enligt den är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som finns upptagna på den så kallade unionsförteckningen över invasiva främmande arter. Reservatsförvaltaren ansvarar för att vidta åtgärder mot invasiva främmande arter i naturreservatet om det blir aktuellt.

Enligt terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) finns vissa förbud mot körning i terräng.

Vid exempelvis spontant uppkommen skogsbrand har markägaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Se 3 kap. 9 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Området omfattas av strandskydd. Inom strandskyddat område är det enligt 7 kap. 15 § miljöbalken förbjudet att t ex. uppföra nya byggnader, ändra byggnader, sätta upp andra anläggningar eller anordningar som avhåller allmänheten, gräva eller på annat sätt förbereda för sådana byggnationer eller utföra andra åtgärder som kan skada växt- och djurliv.

SKÄLEN FÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Beskrivning av området

Området är ett barrskogsreservat på 29,3 ha och ingår också i EU:s nätverk av värdefulla naturområden, Natura 2000 med den utpekade naturtypen Åsbarrskog (9060). Barrskogen domineras växelvis av tall och gran, men även barrblandskog finns. En övervägande del av skogen har en ålder på över 150 år, varav de äldsta träden är uppmot 300 år. Området är

ett av länets bästa exempel på åsbarrskog och skogen växer både nere i åsgropar (gran) och i sandslutningarna ovanför (tall).

I området finns gott om grova träd, särskilt tallar och ofta med så kallad pansarbark. Bitvis finns också en del grov högvuxen gran (maxhöjd kring 40 m). I vissa delar av skogen finns det många torrtäd, lågor och högstubbar i olika stadier av nedbrytning. Vanligaste vegetationstyper är lågörttyp, blåbärstyp och bredbladig grästyp.

Inom området har ett antal sällsynta och intressanta insekter, svampar, mossor och lavar hittats. Några av de vedlevande insekterna finns upptagna på rödlistan, t ex. timmertickgnagare (NT) och gropig brunbagge (NT). Av andra arter kan nämnas gammelskogsarterna mörk husmossa, knärot och rynkskinn.

Sedan området blev naturreservat år 2003 har det förvaltats av Länsstyrelsen i Södermanland. En stor del av området lämnades till fri utveckling medan naturvårdande skötsel utfördes i utpekade delar av skogen, bland annat restaurerades en yta i södra delen av naturreservatet under 2013–2014.

Länsstyrelsen har också skyltat upp en rundslinga som gör det enkelt för besökare att ta sig fram längs den natursköna åsen och fram till en badplats i norr vid sjön Lören. De speciella åsbildningarna tillsammans med den högresta skogen ger området höga upplevelsesvärden. Framför allt ger de mäktiga, grova tallarna en säregen upplevelse. Naturreservatet nyttjas i dag främst av närboende som strövområde, för den som känner till området finns förutom den uppmärkta vandringsleden ett antal mindre stigar och vägar där man kan variera sin promenad.

Naturreservatet är drabbat av angrepp av granbarkborre, som här tog sin början efter stormfällningar i reservatets västra del, före de storskaliga angreppen i landskapet som följt på det stora torrråret 2018. Stora mängder gran har dött inom naturreservatet och detta kommer att påverka skogens karaktär under ett långt tidsperspektiv.

Bevarande av områdets värden

De prioriterade värdena i området utgörs av åsbarrskogen med de mycket gamla tallarna och en värdefull insektsfauna knuten till död tallved. Den fuktiga, grandominerade skogen som står i åsgroparna har en hög ålder och naturskogsqualiteter med bland annat kryptogamvärden. I området finns också värden knutna till lövskog, bland annat grov asp med rikligt med vedsvampar och spår efter olika vedlevande insekter.

Området är genom sin status som naturreservat undantaget från skogsbruk och andra exploateringar. För att bevara, utveckla och även restaurera och nyskapa de prioriterade värdena krävs dock en mer aktiv naturvårdande skötsel.

Värdena knutna till tall hotas av att det i området finns ett åldersglapp mellan de riktigt gamla träden och den yngre generationen, samt en otillräcklig föryngring. Många äldre tallar trängs av yngre träd och för att de ska fortleva och även få sina stammar solbelysta krävs frihuggningar. För att trygga en kontinuitet av gamla, grova och vidkroniga tallar i området behöver även potentiella efterträdare frihuggas. I somliga barrblandskogsområden behöver även tallen aktivt gynnas framför granen för att undvika framtida förgraning vilket

kan kräva borthuggning av gran. För att gynna de rödlistade insekterna i området, varav flera är knutna till tallved, kan det i perioder av brist på död ved bli aktuellt med tillskapande av död ved av tall genom fällning av träd i solbelysta lägen eller friställning av lågor för att få dem solbelysta. Vid tillskapande av död ved behöver det kommande naturliga avdöendet och det framtida förrådet av död ved beaktas. Områdets flerhundraåriga tallar ska inte fällas i förtid utan ges förutsättningar att leva vidare och bli mycket gamla.

I yngre bestånd med tall kan strukturskapande åtgärder utföras för en ökad variation. Till exempel öppnande av luckor i olika storlekar för att bryta av homogena bestånd och tillskapande av solbelyst död ved i varierande dimensioner. För att säkerställa förnygring av tall i området kan aktiva insatser behövas, så som manuell markstörning eller lättare markbränning för att åstadkomma blottad jord, varefter uppsättning av tillfälliga, mindre hägnader kan vara ett verktyg för att skydda uppväxande tallplantor mot avbetning. Hägnaderna ska vara kortvariga och tas bort efter uppfyllt syfte.

De områden med befintliga granvärden, eller där granvärden pekats ut före granbarkborreangreppen, lämnas till stor del till att utvecklas genom intern dynamik. Viss skötsel behöver dock möjliggöras, till exempel kan tjocka mossmattor och frodig risvegetation i granskogen missgynna marksvampsfungan, därför kan det finnas behov av manuell markstörning eller fläckvis bränning.

Granvärdena i området hotas annars framför allt av angrepp av granbarkborren. Träd som nyangrips av granbarkborre, eller annan skadegörare som hotar områdets kontinuitetsberoendevärden knutna till gran, ska åtgärdas genom t ex fällning och helbarkning. Även färska vindfällan av gran helbarkas. I områden där granen hunnit dö är de döda träden värdefulla element som kommer att gynna bland annat vedsvampar, hackspettar och insekter. Framöver tar en lövsuccesion troligtvis vid i närtid, för att undvika en utveckling mot alltför täta skogsbestånd kan vissa skötselåtgärder bli aktuella här, till exempel luckhuggning och friställning av träd.

Naturvärdena knutna till löv hotas av bäverförekomsterna i området. Nyckelbiotopen av grov asp som pekades ut av Skogsstyrelsen på 1990-talet har sedermera utsatts för bäverfällningar och förebyggande åtgärder mot bävergnag kan bli nödvändiga, t ex uppsättning av skyddande nät. Om det bedöms vara en otillräcklig åtgärd och bäverstammen påverkar naturreservatets värden negativt, kan dialog föras med markägare och jakträttsinnehavare om behovet av utökad jakt i området. I anslutning till nyckelbiotopen med utpekade aspvärden står planterade granbestånd som till stor del dött efter granbarkborreangrepp, dessa tillåts utvecklas till ett lövdominerat område som sedan bibehålls genom aktiv skötsel för att öka arealen löv och stärka lövvärdena i området. Områdets lövvärden vårdas genom att inväxande gran hålls efter och värdefulla träd och deras efterträdare friställs.

Områdets naturvärden kan även påverkas av ett förändrat framtida klimat, där risker för skogen kan utgöras av bland annat torkperioder, stormar, ökade insektsangrepp och etablering av nya skadegörare, till exempel skadegörare på tall. Eventuell uppkomst av angrepp från andra skadegörare utöver granbarkborre, ska övervakas i samband med övrig tillsyn av naturreservatet.

Eftersom det är svårt att förutse hur området kommer att utvecklas efter de senaste årens angrepp av granbarkborre kan det bli aktuellt att omvärdera och revidera bevarandemål och förvaltningsinriktning för naturreservatet beroende på hur skogen och naturvärdena utvecklas. Naturreservatets förvaltningsinriktning kan också behöva omprövas av andra skäl, däribland följder av klimatförändringarna och andra framtida skadegörare som skulle kunna hota områdets tallvärden.

Friluftslivsvärdena i området ska bevaras genom underhåll av befintliga friluftsanordningar och borttagande av riskträd utmed vandringsleden. Tillgängligheten utanför leden kan ökas genom att död ved, som i dagsläget ligger utspridd över stora ytor, bitvis samlas ihop i mindre högar. Friluftslivsvärdena kan stärkas ytterligare, och området tillgängliggöras för fler besökare, genom ytterligare anordningar för friluftslivet och genom att vissa anordningar anpassas för personer med funktionsnedsättning om förutsättningar finns.

Området ingår i Natura 2000, som även är ett riksintresse enligt 4 kap. miljöbalken. Större delen av naturreservatet utgörs av nyckelbiotoper av typerna sandbarrskog, åsgranskog och aspskog. Naturreservatet ingår i Fjellskäfteskogen som beskrivs i naturvårdsprogrammet för Södermanlands län (klass III, högt värde). Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar och Ett rikt växt- och djurliv liksom friluftslivsmålen Tillgänglig natur för alla, Tillgång till natur för friluftsliv och Skyddade områden som resurs för friluftslivet. Naturreservatet bidrar till den gröna infrastrukturen i länet av områden som är värdefulla för den biologiska mångfalden.

Motiv till revidering av beslut

Nytt beslutssyfte

Syftet enligt beslutet om att bilda Fjellskäfte naturreservat från 2003-12-05 är:

att bevara den värdefulla livsmiljön barrskogar på eller i anslutning till rullstensåsar, samt de geologiska formationer och de typiska växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer, i gynnsamt tillstånd. Strukturer som gamla grova träd och död ved ska förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning. Typiska växt- och djurarter inom området, som t.ex. knärot, grönpyrola och gammelgranlav, samt skyddsvärda arter som åttafläckig praktbagge och timmerticknagare, ska ha gynnsamt tillstånd. Friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela reservatet och besökare ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

Länsstyrelsen anser att det finns skäl att revidera och utöka syftet för Fjellskäfte naturreservat enligt de behov som finns. En stor del av naturreservatet har enligt tidigare förvaltningsinriktning lämnats till fri utveckling, vilket missgynnar de prioriterade bevarandevärdena och det är tydligt att områdets tallvärden hotas av såväl åldersglapp som bristande föryngring och för täta skogsbestånd. Syftet i beslutet från 2003 är dessutom ofullständigt eftersom det inte anges hur syftet ska nås och behöver därför kompletteras för att uppfylla kraven som ställs i miljöbalken.

Det nya syftet för naturreservatet är delvis en modernisering av formuleringen av det tidigare syftets första mening, som har tolkats som att den inryms i syftena ”Bevara

2023-06-05

511-8289-2022

biologisk mångfald” och *”Vårda och bevara värdefulla naturmiljöer”* enligt 7 kap. 4 § miljöbalken. I den nya formuleringen har hänsyn tagits till att enskilda arter, strukturer eller vegetationstyper inte bör pekas ut i syftet för ett naturreservat enligt Naturvårdsverkets nuvarande vägledning om processen att bilda naturreservat. Genom syftets nya formulering har i stället de prioriterade bevarandevärdena för området lyfts fram.

Syftet har även utökats för att också innefatta syftena *”Skydda och återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer”* och *”Skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter”* enligt miljöbalken. Ett utökat syfte är nödvändigt för att bevara och utveckla tallskogen med dess strukturer och tillhörande rödlistade arter, liksom för att tillvarata den potential som den yngre tallskogen har som utvecklingsmark för att åstadkomma en kontinuitet av gamla, grova tallar med välutvecklade kronor och solbelysta stammar. Att utöka syftet till att även omfatta återställning av värdefulla naturmiljöer är också nödvändigt för att möjliggöra avveckling av planterade granbestånd till förmån för tall- och lövföryngring.

Att naturreservatet också har syftet att tillgodose behovet av områden för friluftslivet är förtydligat i den reviderade syftesformuleringen och ambitionerna för friluftslivet har också höjts vad gäller möjligheten till att anpassa delar av området till besökare med funktionsnedsättning där förutsättningar finns.

Nya skäl

Skälen anger vilka prioriterade bevarandevärden som ligger till grund för beslutet. Eftersom naturreservatets syfte utökats och samtidigt kompletterats för att bättre tillvarata de prioriterade bevarandevärdena kopplade till tallskog, kompletteras även skälen för beslut enligt ovan.

Nya föreskrifter

Länsstyrelsen anser också att det föreligger skäl att förtydliga samt göra tillägg i föreskrifterna för naturreservatet.

A-föreskrifterna om inskränkningar i markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet är i stort oförändrade, med följande revideringar:

- Föreskriften A6 har ändrats från sin tidigare lydelse, att det är förbjudet att ”avverka eller utföra annan skogsbruksåtgärd”, till förbud mot att ”avverka träd eller buskar”. Ändringen motiveras av att föreskriften preciseras och moderniseras. Lydelsen är en standardformulering i nyare reservat och ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet.
- A-föreskrifterna har tillfogats ett förtydligande om att föreskrifterna inte ska utgöra hinder för underhållsrensning av befintligt dike. Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet utan lydelsen är ett förtydligande så att befintlig rättighet till underhållsrensning för dikesägarna inte blir begränsad. Detta har saknats i tidigare beslut genom ett oavsiktligt förbiseende av Länsstyrelsen som inte tog hänsyn till att förbuden i A5 kunde tolkas som ett förbud även mot underhållsrensning av befintligt dike.

- A-föreskrifterna har även tillfogats ett förtydligande om att föreskrifterna inte ska utgöra hinder för normalt drift- och underhållsarbete utmed angränsande vägar. Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet utan lydelsen är ett förtydligande så att befintlig rättighet för väghållaren inte blir begränsad. Detta har saknats i tidigare beslut.
- Det tidigare undantaget från A-föreskrifterna som tillät ersättning av befintlig luftledning för med markledning har tagits bort eftersom denna åtgärd är genomförd. Naturreservatet berörs nu av markledningar för el, som i stort sammanfaller med vägsträckningar inom naturreservatet. Det tidigare undantaget har ersatts med en lydelse som tillåter drift, underhåll och förnyelse av befintliga markledningar. Ändringen innebär ingen lättnad i skyddet utan lydelsen är ett förtydligande så att befintlig rättighet för ledningsinnehavaren inte blir begränsad. Detta har saknats i tidigare beslut vilket bör ha varit ett oavsiktligt förbiseende av Länsstyrelsen, det tidigare undantaget tyder på att dåvarande luftledning inom naturreservatet och planerna på ersättning med markledningar varit kända.
- A-föreskrifterna har också tillfogats ett undantag för att möjliggöra drift, underhåll och förnyelse av befintlig markledning för fiber. Ändringen innebär en lättnad i skyddet för naturreservatet och ett delvis upphävande. Eftersom föreskrifterna annars skulle innebära en inskränkning i området som går längre än vad som är motiverat för att tillgodose syftet med skyddet, och då lättnaden inte bedöms påverka naturreservatets prioriterade bevarandevärden negativt, bedömer Länsstyrelsen att de synnerliga skälen, i enlighet med 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken, därför är uppfyllda.
- Undantaget från föreskriften A8 gällande framförande av motordrivet fordon på den gamla vägen genom naturreservatet, från c) till d) enligt bilaga 1.1, har förtydligats så att det framgår att undantaget är riktat till markägare och sakägare. Ändringen innebär endast ett förtydligande av gällande föreskrifter.
- Föreskriften A8 har även tillfogats undantaget ”Ovanstående föreskrift A8 ska heller inte utgöra hinder för tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende. En sådan insats ska omgående anmälas till Länsstyrelsen i Södermanlands län.”. Lydelsen är standardformulering i nyare reservat och ändringen innebär ingen lättnad i skyddet för naturreservatet, utan är endast ett förtydligande så att befintliga rättigheter enligt terrängkörningsförordningen (1978:594) inte blir begränsade, samt att insatser inom naturreservatet ska anmälas i efterhand för Länsstyrelsens kännedom.

B-föreskrifterna som reglerar vad markägaren får tåla har ändrats på flera punkter. Ambitionerna för friluftslivet har höjts och inkluderar nu även viss tillgänglighetsanpassning för besökare med funktionsnedsättning, för att möjliggöra för fler att uppleva området. B-föreskrifterna om naturvårdande skötsel har också preciserats och kompletterats och innebär en mer aktiv skötsel anpassad till tallskogens ekologi, som ersätter tidigare skötselriktning om att lämna stora delar av naturreservatet till fri utveckling med begränsade skötselmöjligheter. Länsstyrelsen bedömer att de nya B-

2023-06-05

511-8289-2022

föreskrifterna gynnar naturreservatets prioriterade bevarandevärden och behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet.

- Föreskriften B2 har kompletterats med en tydlig möjlighet för förvaltaren att anlägga vissa anordningar som är anpassade för besökare med funktionsnedsättning.
- Föreskriften B3 har ändrats från sin tidigare lydelse, "Genomförande av skötselåtgärder (röjning, ringbarkning etc.) i enlighet med fastställd skötselplan.", till: "Naturvårdande skötsel i form av borthuggning av gran, frihuggningar och strukturskapande åtgärder för att efterlikna brand, så som luckhuggning, tillskapande av död tallved och manuell markstörning eller fläckvis bränning i syfte att gynna tallföryngring eller marksvampsfungering." Genom ändringen omfattar föreskriften skötselåtgärder som tidigare bara framgått av skötselplanen för området. I och med detta regleras alla skötselåtgärder i beslutet, och hänvisningen till ytterligare skötselåtgärder enligt fastställd skötselplan har tagits bort.

Ändringen har också gjorts för att möjliggöra ytterligare skötselåtgärder för att tillgodose det reviderade syftet med naturreservatet, med ett tydligare fokus på tallskogens ekologi. En aktiv skötsel av tallskogen behövs i avsaknad av naturliga störningar som brand, och även för restaurering av yngre och homogena tallbestånd. Frihuggningar kommer också att tillämpas vid skötsel av lövbestånd och markstörning kan vara en skötselmetod även i den grandominerade skogen, där marksvampsfungering missgynnas av de tjocka mosstäckan som idag breder ut sig sedan betesdriften som historiskt präglat området upphört.

- Föreskriften B4 om avveckling av planterade granbestånd till förmån för tall och löv, är ny och har lagts till för att möjliggöra utveckling av värdena knutna till tall och löv i naturreservatet. Att dessa granbestånd avvecklas bedöms inte hota naturvärdena knutna till gran då dessa bestånd är planterade och därmed sannolikt inte en del av mykorrhizasamarbetet med områdets mer kontinuitetsberoende marksvampar. Genom att avveckla dessa ges tall och även lövträd rum och möjlighet till föryngring och långsiktig överlevnad i naturreservatet. Detta är en skötselinriktning som är mer förenlig med områdets prioriterade bevarandevärden än den tidigare, där dessa bestånd var tänkta att utvecklas fritt för att på sikt utveckla barrnaturskogskvaliteter, något som är svåruppnåeligt i ett från början likåldrigt och tätplanterat bestånd.

Föreskrift B4 har även tillägget att "klent granvirke av produktionskaraktär får föras ut ur naturreservatet". Detta eftersom Länsstyrelsen bedömer att granvirke i de dimensionerna och i sådana mängder som åtgärden skulle generera, inte skulle utgöra något värdefullt tillskott av död ved i naturreservatet utan tvärt om bidra till oönskad upplag.

- Föreskriften B5 om uppförande av tillfälliga, mindre hägnader är ny och har lagts till för att gynna föryngring av tall och löv genom att skydda uppväxande träd från viltbetet.

- Föreskriften B6 om åtgärder mot granbarkborreangrepp är ny och har lagts till för att värna om områdets kontinuitetsberoende värden knutna till gran.
- Föreskriften B7 om uppsättning av skyddande nät mot bävergnag är ny och har lagts till för att värna om områdets lövvärden.
- Föreskriften B8 om bekämpning av för området invasiva främmande arter är ny och har lagts till i syfte att bevara naturreservatets biologiska mångfald i händelse av etablering av invasiva främmande arter i naturreservatet.
- Föreskriften som i tidigare beslut betecknades B4, om genomförande av undersökningar i uppföljningssyfte av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, har nu beteckningen B9.

Länsstyrelsens bedömning och intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Av ovan redovisade skäl och med syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, samt skydda och återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer, liksom livsmiljöer för skyddsvärda arter, beslutar Länsstyrelsen att naturreservatet ska få ett moderniserat och utökat syfte, nya skäl samt förtydligade och utökade föreskrifter.

Revideringen av syfte och föreskrifter är också förenlig med bevarandeplanen för Natura 2000-området Fjellskäfte.

Efter ändringarna i beslutet om Fjellskäfte naturreservat erhålls ett mer ändamålsenligt skydd i och med en tydligare förvaltningsinriktning. Länsstyrelsen gör bedömningen att det nya beslutet innebär ett minst lika starkt skydd för biologisk mångfald, naturmiljöer och friluftsinressen som det tidigare beslutet och att de synnerliga skälen, i enlighet med 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken, därför är uppfyllda. Med hänsyn till ovan givna motiv anser Länsstyrelsen att det föreligger synnerliga skäl för att delvis upphäva det tidigare reservatsbeslutet inklusive tidigare fastställd skötselplan.

Mot bakgrund av ovan angivna bedömning, att ändringarna innebär ett fortsatt ändamålsenligt skydd och ett minst lika starkt skydd som det äldre beslutet, bedömer Länsstyrelsen att beslutet inte innebär ett sådant intrång i naturvärdena varför skäl för kompensation i enlighet med 7 kap. 7 § fjärde stycket miljöbalken saknas.

Ärendets handläggning

Bakgrund

Fjellskäfte naturreservat bildades genom beslut av Länsstyrelsen den 5 december 2003. Naturreservatets gräns mättes in av Lantmäteriet 2004 och gränsen är uppmärkt i terrängen. Naturreservatet ingår i Fjellskäfteskogen som beskrivs i naturvårdsprogrammet för Södermanlands län (klass III, högt värde). Större delen av naturreservatet utgörs av nyckelbiotoper av typerna sandbarrskog, åsgranskog och aspskog. Naturreservatet innefattar också Natura 2000-området Fjellskäfte som pekades ut 2001. En bevarandeplan fastställdes av Länsstyrelsen år 2007 och uppdaterades 2016.

Revideringsprocessen

Behovet av en revidering av beslutet om Fjellskäfte naturreservat och tillhörande skötselplan påtalades av nuvarande markägare och en berörd fastighetsgranne under 2013 (Länsstyrelsens diarienummer 511-5591-2013 och 511-4341-2013). Redan år 2013 påtalade markägaren att naturreservatet drabbats av granbarkborreangrepp, vilket också påverkat grannfastigheter.

Markägaren och fastighetsgrannen uppmärksammade också Länsstyrelsen på felaktigheter i beslutet. Det saknades undantag från föreskrift A5 om förbud mot dikning och grävning vilket kan tolkas som ett förbud mot att underhållsrensa det befintliga diket som rinner från sjön Lören till Gålsjön och som går genom naturreservatet. Att underhållsrensning inte är förbjudet har förtydligats i detta beslut.

De påpekade även oklarheter i beslutskartan (bilaga 1 till beslutet 2003-12-05). På kartan verkar det som att en del av den angränsande fastigheten Ökna 2:2 ingår i naturreservatet, vilket är felaktigt, reservatet berör endast fastigheten Fjellskäfte 1:7. Skillnaden mellan reservatsgränsen och fastighetsgränsen på denna karta kan härledas till en låg noggrannhet i den digitala registerkartan. Vid inmätning av naturreservatsgränser används de nyinmätta fastighetsgränspunkterna för uppdatering och kvalitetsförbättring av redovisningen i den digitala registerkartan. Denna kvalitetsförbättring verkar inte ha slagit igenom vid utskriften av beslutskartan till det ursprungliga beslutet den 5 december 2003. Numera syns det på digitala kartor att gränsen för naturreservatet följer fastighetsgränsen mellan Fjellskäfte 1:7 och Ökna 2:2. Detta framgår också av den uppdaterade beslutskartan tillhörande detta beslut där även fastighetsgränser är utritade, se bilaga 1.

I samband med att Länsstyrelsen har gjort dessa uppdateringar i beslutets undantag från A-föreskrifter och i beslutskartan har det också utretts om det finns behov av andra revideringar. I skötselplanen från 2003 står att en omprövning av skötselplan och resultat bör göras inom en 10-årsperiod, därför finns även ett behov av en översyn av skötselplanen och förvaltningsinriktningen som anges i beslutet.

Länsstyrelsen har i samförstånd med markägaren tagit fram förslag till reviderat beslut och ny skötselplan under hösten 2022 och vintern 2023. Inför att förslaget upprättades lät Länsstyrelsen inventera naturreservatet för att få ett större och uppdaterat kunskapsunderlag. Området inventerades på naturvårdsintressanta mossor, lavar och svampar under oktober 2022.

Remiss

Länsstyrelsens förslag till beslut om revidering av Fjellskäfte naturreservat sändes den 28 mars 2023 ut på remiss till myndigheter, sakägare och andra berörda. Fem yttranden har kommit in till Länsstyrelsen.

Remissinstansernas synpunkter på förslag till beslut och Länsstyrelsens bemötande

- Naturvårdsverket tillstyrker Länsstyrelsens förslag till beslut men framför samtidigt synpunkterna att föreskriften B2 bör kompletteras med hänvisning till en karta där parkeringsplatsen är utmarkerad för att föreskriften ska vara tydlig, rättssäker och utgöra ett erforderligt stöd för förvaltaren att vidta åtgärden, samt att föreskriften B9 bör kompletteras med tillägget att den gäller *för området* invasiva främmande arter. Naturvårdsverket har också föreslagit viss omdisposition av texten.

Länsstyrelsens bemötande

Föreskriften B2 har inte kompletterats med en hänvisning till karta eftersom parkeringsplatsen är anlagd sedan flera år tillbaka och Länsstyrelsen bedömer att en hänvisning till en karta därför inte behövs. Föreskriften B9 har kompletterats efter Naturvårdsverkets rekommendation. Någon omdisposition av texten har inte gjorts eftersom den följer Länsstyrelsens mallar för reservatsbeslut. Länsstyrelsen utesluter däremot inte en framtida översyn av mallarna.

- Skogsstyrelsen ser positivt på nytt beslut och ny skötselplan för naturreservatet Fjellskäfte.
- Trafikverket ser positivt på de förtydliganden som gjorts i föreskrifterna för normalt drift- och underhållsarbete utmed angränsande statliga vägar och har inget att erinra i ärendet.
- Tuve och Synnöve Pantzar, ägare till den angränsande fastigheten Ökna 2:2 och delägare i det avvattnande diket genom naturreservatet, ser positivt på att Länsstyrelsens förslag till nytt beslut tar ökad hänsyn till diket och hantering av skogsskadeinsekter. De framför samtidigt särskilda synpunkter om att reservatsbeslutet inte ska hindra framtida underhållsrensningar med grävmaskin, inklusive borttagning av hindrande växtlighet för åtkomst, och att skötselplanen bör kompletteras med instruktion till förvaltaren om kontroll och underhåll av diket för att förhindra och undvika dämning. De påtar också att vägen på åsen genom naturreservatet, som omfattas av ett undantag från föreskriften A8, även sträcker sig en kortare sträcka på deras fastighet och framför att undantaget bör begränsas i omfattning för att tydliggöra att detta undantag inte gäller allmänheten.

Länsstyrelsens bemötande

Underhållsrensning av diket inklusive åtkomst med grävmaskin möjliggörs genom undantaget från A-föreskrifterna för underhållsrensning. Skötselplanen har

kompletterats med viss skötsel längsmed diket för att förebygga dämning. Undantaget från A8 gällande vägen från c) till d) enligt bilaga 1.1 har förtydligats så att det framgår att undantaget gäller markägare och sakägare.

- GlobalConnect AB har påtalat att de äger och driver fibernätet i Fjellskäfte och att de har en markledning fram till Hult som löper längs vägen genom naturreservatet. De önskar ett undantag från föreskrifterna som tillåter drift, underhåll och förnyelse av markledningen.

Länsstyrelsens bemötande

Länsstyrelsen har inte haft kännedom om att en markledning anlagts inom naturreservatet då GlobalConnect AB inte har ansökt om dispens från reservatsföreskrifterna inför anläggningen. Som en del av Länsstyrelsens tillsyn har en anmälan om misstanke om brott mot miljöbalken upprättats och Länsstyrelsen har även uppmanat GlobalConnect AB att söka dispens i efterhand (dnr 515-3362-2023, 521-3959-2023), varefter ett undantag från föreskrifterna för drift, underhåll och förnyelse av markledningen har lagts till i beslutet.

Beslutande

Beslutande i detta ärende har varit landshövding Beatrice Ask. I den slutliga handläggningen har avdelningschef Erik Hjortsberg, chefsjurist Christian Finnerman samt naturreservatshandläggare Amanda Lidén deltagit, den sistnämnda som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

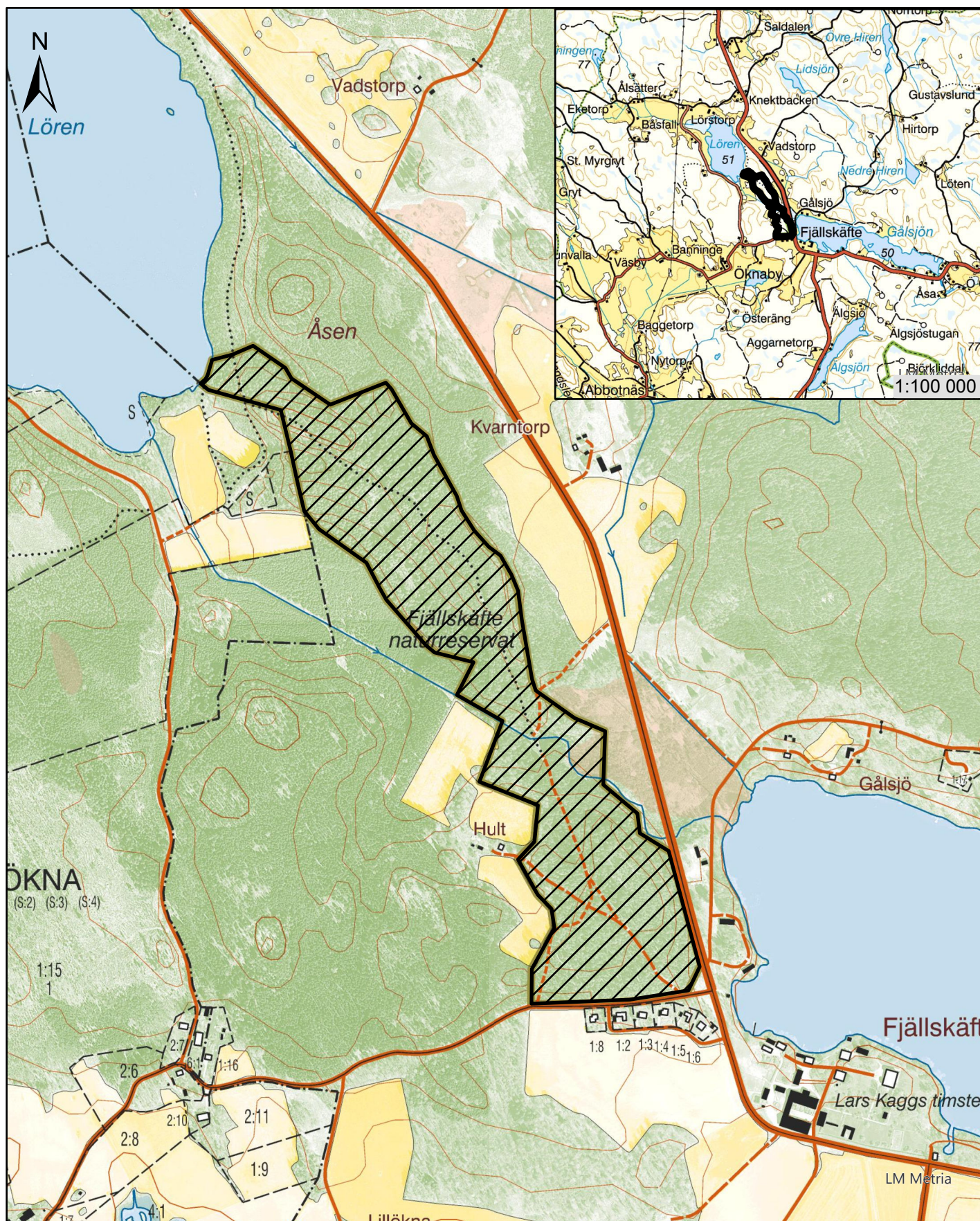
Hantering av personuppgifter

Information finns på <https://www.lansstyrelsen.se/sodermanland/om-lansstyrelsen-i-sodermanland/om-webbplatsen/sa-hanterar-vi-dina-personuppgifter.html>

Bilagor

1. Beslutskarta
 - 1.1 Undantagskarta
 - 1.2 Karta över markledningar
2. Skötselplan med bilagor
3. Överklagningshänvisning (markägare och sakägare)

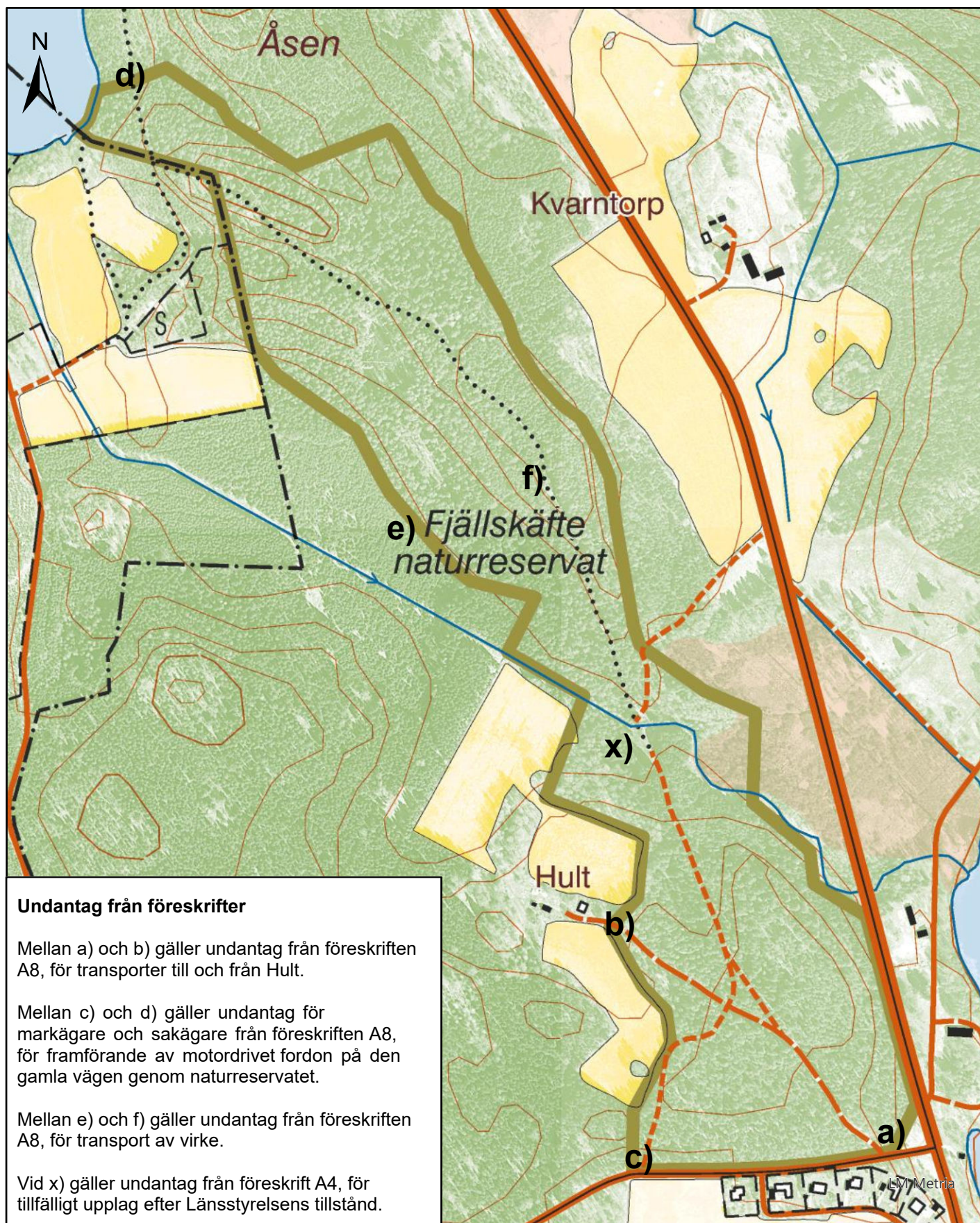
Beslutskarta



Fjällskäfte naturreservat

0 125 250 500 m

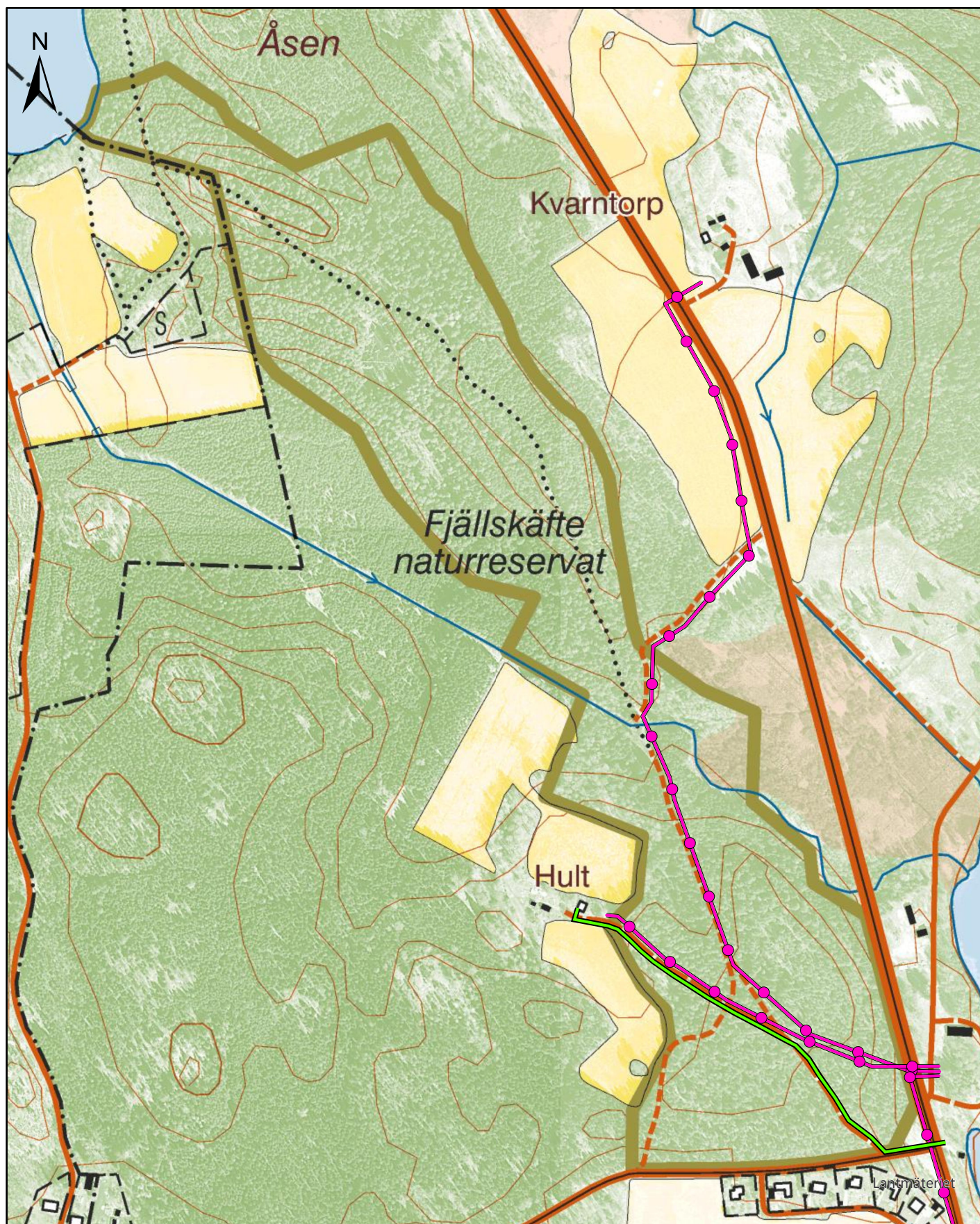
Skala: 1:10 000 [A4]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet



0 125 250 m

Skala: 1:6 000 [A4]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet

Karta över markledningar



—●— Markledning för el
— Markledning för fiber

0 125 250 m

Skala: 1:6 000 [A4]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet



Amanda Lidén

010-223 40 00

Skötselplan för Fjellskäfte naturreservat



Gamla tallar på åsen. Foto: Amanda Lidén

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Fjellskäfte naturreservat bildades 2003 och har en storlek på ca 29 ha. En stor del är också utpekad som Natura 2000-område med naturtypen åsbarrskog. Skogen växer delvis nere i åsgropar där gran dominerar och på sandsluttningarna ovanför där barrblandskog tar över. På åschrönet dominerar tall. I området finns rikligt med gamla tallar och flertalet riktigt gamla och grova individer med en ålder på uppemot 300 år. Området omfattar även mindre partier av sumpskog. Yngre bestånd av planterad tall och gran står också spridda i naturreservatet.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

- Tallskog (utanför våtmark)	Ca 3,4 ha
- Granskog (utanför våtmark)	Ca 18,1 ha
- Barrblandskog (utanför våtmark)	Ca 3,4 ha
- Lövblandad barrskog (utanför våtmark)	Ca 1,1 ha
- Triviallövskog (utanför våtmark)	Ca 0,4 ha
- Triviallövskog med ädellövinslag (utanför våtmark)	Ca 0,1 ha
- Tallskog (på våtmark)	Ca 0,2 ha
- Granskog (på våtmark)	Ca 0,5 ha
- Lövblandad barrskog (på våtmark)	Ca 0,3 ha
- Triviallövskog (på våtmark)	Ca 0,9 ha
- Övrig öppen mark med vegetation	Ca 0,2 ha
- Exploaterad mark	Ca 0,6 ha

TOTALT 29,3 ha

Natura 2000-naturtyper - Åsbarrskog (9060)

Prioriterade bevarandevärden

- <i>Naturtyper</i>	- Åsbarrskog, triviallövskog
- <i>Strukturer (landskapselement)</i>	- Rullstensås, gamla träd, solbelyst död tallved
- <i>Växt- och djursamhällen</i>	- Insekter, vedsvampar, kärlväxter
- <i>Friluftsliv</i>	- Vandring, naturstudier, tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning

* Klasser och arealer enligt NMD (Nationella Marktäckedata)

Naturgeografiska förhållanden

Fjellskäfte naturreservat är beläget på Fjellskäfteåsen, en rullstensås som sträcker sig mellan Näshultasjön i norr till sjön Veckeln i sydost, där den benämns Sköldingeåsen.

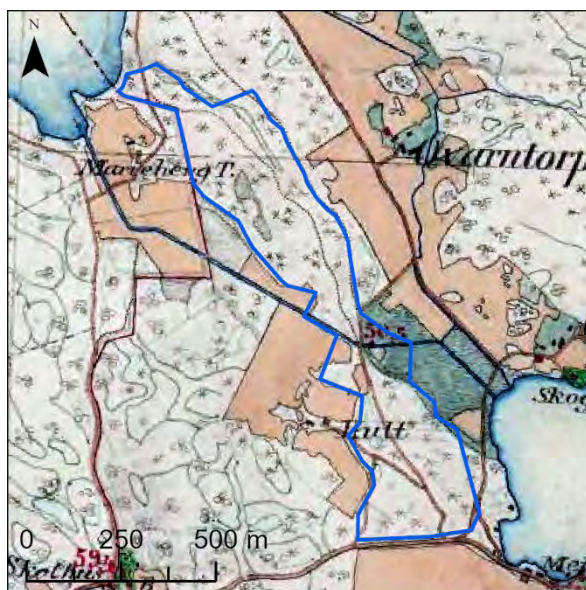
Naturreservatet löper ca 1,5 km längs åsryggen mellan sjöarna Lören och Gålsjön. Sjöarna är förbundna med varandra via ett dike som går tvärs över naturreservatet. Norr och söder om diket höjer sig terrängen i åsryggar som bitvis är branta. Lokalklimatet varierar från åschrönets torra och vindutsatta höjder till den högre luftfuktigheten i åsgroparna.

Bland områdets jordarter finns förutom isälvsediment ett parti svallsediment av finsand uppe på åsen, och organiska jordarter med kärrtorv utmed åsens sluttningar. I botten finns berggrund av metagråvacka.

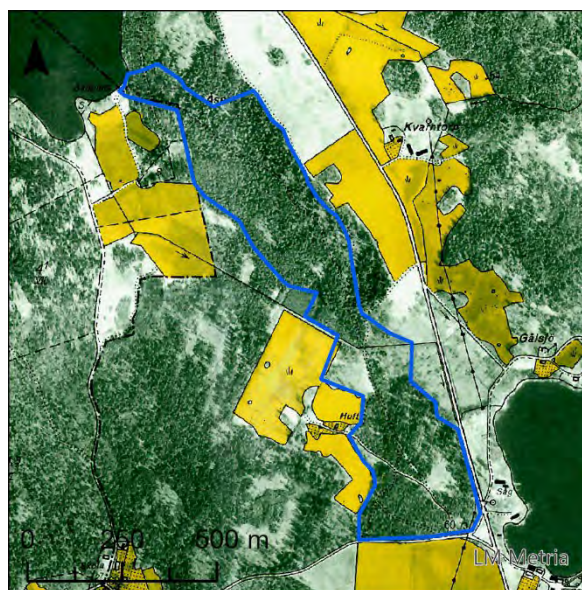
Historisk och nuvarande markanvändning

Fjellskäfte ligger i den kulturhistoriska regionen mellanbygden på gränsen till den i norr liggande Mälarmården. Fjellskäfte var sätesgård redan under medeltiden och dess medeltida namn var "Fielaskipte". Gården finns nämnd i skriftliga källor från 1347 och omtalas som säteri på 1400-talet. Huvudbyggnaden som vi ser idag är från 1860-talet och i empirestil men delar av bebyggelsen är från 1600- och 1700-talen. Fjellskäfte kom till den Celsingska familjen år 1782, familjen har i över 200 år på eget initiativ undvikit slutavverkningar på åsen. Övrigt skogsbruk på gården under 1700- och 1800-talen försörjde framför allt järnbruket i Hälleforsnäs med träkol som bereddes i kolmilor på gården, men virket gick också till lokala byggnationer.

Från äldre kartmaterial går det att utläsa viss historisk markanvändning. Enligt 1684 års karta nyttjades en del av marken som nu ingår i naturreservatet som hage eller äng. Bete skedde främst på utmarken uppe på själva åsen där det troligtvis var glest med träd. I väster mot gränsen till Ökna låg en stor mosse som vid tillblivelsen av Häradskartan (figur 1) är utdikad. Sydväst i reservatet, nära Hult, fanns en del åkermark där det idag växer skog.



Figur 1 Utdrag ur häradsekonomska kartan från sekelskiftet 1800/1900. Naturreservatets gräns är markerad med blå linje



Figur 2 Utdrag ur Ekonomiska kartan, 1958. Naturreservatets gräns är markerad med blå linje.

Enligt Häradskartan var i stort sett hela reservatet bevuxet med barrskog i början av 1900-talet, möjligtvis något glesare än idag. Det kan också utläsas att de delar i reservatets östra kant där det i dag växer sumpskog, nyttjades som slåttermark. Den ekonomiska kartan från 1950-talet (figur 2) visar en trädklädd ås med små öppna luckor. Öppen mark finns kring gården Hult (f d torp) och längs vägen i öster. Det gamla vägnätet finns också uttritad med bland annat den gamla landsvägen på åsens topp.

Fjellskäfteåsen med sin ståtliga barrskog sågs under 1900-talet av markägarna som ett "naturreservat drivet i privat regi", och uttag av virke var i stort sett begränsat till vindfällan. Det har varit en medveten strategi av gårdens skogvaktare att spara och främja gammal tall och gran genom röjningar och gallringar. Efter stormarna 1954 och 1969 blåste dock stora mängder gamla träd omkull och vindfällena hämtades ut. Efter stormarna återplanterades vissa områden medan andra lämnades för självföryngring.

Sedan området blev naturreservat år 2003 har det förvaltats av Länsstyrelsen i Södermanland. En stor del av området lämnades till fri utveckling medan naturvårdande skötsel utfördes i utpekade delar av skogen enligt skötselplanen som fastställdes i samband med beslutet om naturreservat.

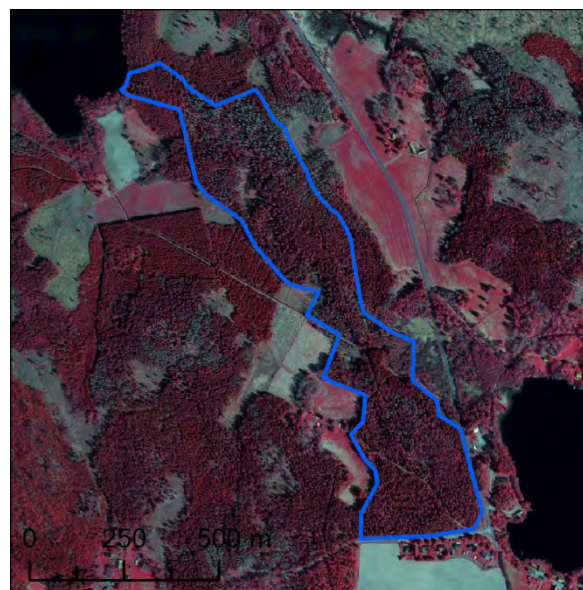
Under 2013–2014 restaurerades en yta i södra delen av naturreservatet. Målsättningen var att gynna tallvärden och efterlikna en naturlig brand. Åtgärden bestod i att gran upp till ca 40 års ålder som växt upp i, och trängde en betydligt äldre tallgeneration, högs bort. Virket togs ut medan granriset samlades ihop och brändes i högar på platsen.

Naturreservatet är drabbat av angrepp av granbarkborre och stora mängder gran har dött inom naturreservatet, se figur 3–4, detta kommer att påverka skogens karaktär under ett långt tidsperspektiv.

Granbarkborreangrepp har förekommit i naturreservatet redan innan de storskaliga angreppen började efter det stora torråret 2018, särskilt efter stormfällningar i reservatets



Figur 3 Granbarkborreangripen gammal granskog nordöst i naturreservatet.



Figur 4 Ortofoto över området från 2022. naturreservatets gräns är markerad med blå linje. Den döda skogen syns som grå fläckar. Öppna ytor där granbarkborreangreppen tagits ned syns också på bilden.

västra del under 00-talet. Angreppen lämnades utan åtgärd 2010 då Länsstyrelsen bedömde att det inte fanns någon större spridning. Efter ett generationsskifte 2013 påtalade även den nya markägaren att det fanns granbarkborreangrepp i naturreservatet som också påverkat grannfastigheter.

Liksom Södermanland i stort drabbades både naturreservatet och de omgivande markerna, där såväl produktionsskog som skyddade områden och nyckelbiotoper ingår, sedermera hårt av storskaliga granbarkborreangrepp på torkstressade granar under åren som följde efter 2018.

Åtgärder för att försöka bekämpa granbarkborren har gjorts inom ramen för vad syfte och föreskrifter för det ursprungliga beslutet medgett, vilket varit begränsat till utsättning av feromonfällor, säkerhetshuggningar utmed vandringsleden och randbarkning av fällda träd, men utan att någon minskning av angreppen märkts.

Detta bör inte tolkas som att åtgärderna varit felaktiga utan snarare sattes de in för sent för att få effekt. Nedtagning av angripna träd tilläts också endast utmed leden som en del av underhållet för friluftslivet, något som kan härledas till det ursprungliga beslutets förvaltningsinriktning av fri utveckling i stora delar, samt förseningen av översynen av beslut och skötselplan trots att behovet länge varit känt. Bekämpningen av granbarkborre har även försvårats av att populationsnivåerna av granbarkborre varit exceptionellt höga under flera år.

Biologiska bevarandevärden

Fjellskäfte beskrivs i bevarandeplanen för Natura 2000-området som länets bästa exempel på åsbarrskog, vilket också var ett av skälen till att området blev naturreservat år 2003. Områdets gamla och grova träd lyftes fram, särskilt tallen uppe på åssluttningarna men även grov, högvuxen gran som dominerar de fuktiga svackorna. Naturreservatet har sedan dess drabbats av angrepp från granbarkborre vilket har lett till att stora mängder gran har dött i området.

Asp och björk finns i mindre mängder. Vid nyckelbiotopsinventeringen på 1990-talet registrerades en liten aspnnyckelbiotop invid leden vid bron mitt i reservatet. De gamla och grova asparna är numera fällda av bävern och ligger i stället som grov, död ved med bland annat barktickor och spår efter stekelbock. På björkar finns också spår av björksplintborre och i fnösktickorna har jättesvampmalen lämnat spår.

De största biologiska bevarandevärdena är idag knutna till tallskogen och det ansevärd antalet riktigt gamla, uppemot 300-åriga tallar med pansarbark. Inom området har hittats ett antal sällsynta och intressanta arter (se tabell 1) där de vedlevande insekterna har den mest framträdande rollen. Flera av dem är beroende av gamla, grova barrträd för sin äggläggning.

Död ved som inte härrör från de senaste årens granbarkborreangrepp eller vindfällningar förekommer dock sparsamt, men i vissa bestånd finns det gott om torrträd av tall respektive lågor och högstubbar av gran i olika nedbrytningsstadier, delvis också grova sådana.

Bland vedsvamparna finns ett antal naturvårdsintressanta arter registrerade, bland annat grovticka, tallticka och blomkålssvamp knutna till äldre tall, stor aspticka och barkticka på asp och på död granved är brandticka, trådticka, ullticka samt rynkskinn noterade.

Artlistan saknar dock vissa förväntade arter av marksvampar knutna till granskog. Områdets granskog kan ha stor betydelse för t.ex. mykorrhizasvampar men detta är ännu inte klarlagt. En svampinventering genomfördes 2002, vilket var ett torrt och dåligt svampår. Ytterligare en inventering gjordes hösten 2022 som under inventeringsperioden också visade sig bli en dålig tid för svamp. Bara ett fåtal arter av de mykorrhizabildande taggsvamparna hittades då.

I reservatet ingår mindre arealer ungskog av tall och gran, delvis planterade. Men skogen har mestadels föryngrats naturligt vilket gett upphov till olikåldrighet, åtminstone i blandbestånden. De planterade bestånden av gran är mestadels homogena men äldre tallar står utspridda även i dessa yngre partier.

Dominerande vegetationstyper är lågörttyp, blåbärstyp och bredbladig grästyp. I de fuktiga åsgroparna är bottenskiktet ymnigt med mattor av praktbräkenmossa, kammossa och kransmossa. De för Södermanland ovanliga arterna västlig hakmossa och mörk husmossa har också hittats i sådana stråk. I övrigt finns det bland mossan i gammelskogen gott om grönpyrola och knärot, och på granarna en riklig påväxt av gammelgranslav.

I området finns ovanligt många och höga myrstackar och här finns också ett antal hålträd och träd som är lämpliga för rovfågelbon. Flera arter av hackspettar nyttjar också området.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter, ÅGP-arter (åtgärdsprogram för hotade arter), Natura 2000-arter samt ett urval av fridlysta arter som registrerats i naturreservatet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen, samt Länsstyrelsens egna inventeringar i samband med revideringen av naturreservatet. Rödlistekategori följer SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020., SLU, Uppsala. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, S = signalart enligt Skogsstyrelsen, E = ekologisk ståndortsindikator enligt Skogsstyrelsen, F = fridlysta arter, N2000 = art som listats i EU:s Art- och habitatdirektiv, bilaga 2 eller i Fågeldirektivets bilaga 1. ÅGP = art som ingår i något av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/ÅGP /fridlyst/
Kärlväxter		
ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	E
grönpyrola	<i>Pyrola chlorantha</i>	S
knärot	<i>Goodyera repens</i>	VU/F
rankstarr	<i>Carex elongata</i>	E
svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	S
svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	NT
tibast	<i>Daphne mezereum</i>	S
Mossor		
mörk husmossa	<i>Hylocomiastrum umbratum</i>	S
stubbpretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S
vedtrappmossa	<i>Crossocalyx hellerianus</i>	NT
västlig hakmossa	<i>Rhytidiadelphus loreus</i>	S
Lavar		
kattfotslav	<i>Felipes leucopellaeus</i>	S
Fåglar		
gröngöling	<i>Picus viridis</i>	F
rödvingetrast	<i>Turdus iliacus</i>	NT/F
spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	NT/F/N2000
större hackspett	<i>Dendrocopos major</i>	F
svartvit flugsnappare	<i>Ficedula hypoleuca</i>	NT/F
talltita	<i>Poecile montanus</i>	NT/F
trädlärka	<i>Lullula arborea</i>	F/N2000

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/ S/ÅGP /fridlyst/
Svampar		
barkticka	<i>Rigidoporus corticola</i>	S
blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	S
brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	S
dropptaggsvamp	<i>Hydnellum ferrugineum</i>	S
fjällig taggsvamp s.str.	<i>Sarcodon imbricatus s.str.</i>	S
grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S
mandelrisk	<i>Lactarius volemus</i>	S
rynkskinn	<i>Phlebia centrifuga</i>	VU
rökmusseron	<i>Tricholoma fucatum</i>	S
skarp dropptaggsvamp	<i>Hydnellum peckii</i>	S
sotrisk	<i>Lactarius lignyotus</i>	S
stor aspticka	<i>Phellinus populicola</i>	S
sydlig kantmusseron	<i>Tricholoma sejunctum s. str.</i>	NT
tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT
tjockfotad fingersvamp	<i>Ramaria flavescent</i>	S
ullticka	<i>Phellinidium ferrugineofuscum</i>	NT
(Svenskt namn saknas)	<i>Leptoporus erubescens</i>	NT
Insekter		
björksplintborre	<i>Scolytus ratzeburgii</i>	S
bronsjon	<i>Callidium coriaceum</i>	S
dolkstekelsglasvinge	<i>Synanthedon scoliaeformis</i>	S
granbarkgnagare	<i>Microbregma emarginatum</i>	S
granbarkmögelbagge	<i>Enicmus planipennis</i>	NT
gropig brunbagge	<i>Zilora ferruginea</i>	NT
jättesvampmal	<i>Scardia boletella</i>	S
stekelbock	<i>Necydalis major</i>	S
thomsons trägnagare	<i>Cacotemnus thomsoni</i>	S
timmertickgnagare	<i>Stagetus borealis</i>	NT
vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	S
(Svenskt namn saknas)	<i>Atomaria badia</i>	NT
(Svenskt namn saknas)	<i>Dolichomitus aciculatus</i>	NT
(Svenskt namn saknas)	<i>Ptinus podolicus</i>	NT
(Svenskt namn saknas)	<i>Thymalus limbatus</i>	S

Geovetenskapliga värden

Fjällskäfteåsen är en liten, lokal isälvsavlagring med särpräglade ytformer. Den ryggformade isälvsavlagringen är en så kallad rullstensås, eller "ås". Terrängen är mycket brant och småblockig med ett flertal åsgropar. Mellan Gålsjön och Lören är åsen till en början bred och flack med endast en svagt upphöjd rygg. Närmare Lören sträcker sig två parallella, alltmera markerade ryggar. Orsaken till ryggformernas uppkomst bör sökas i det lokala terrängläget, där åsen trängs samman i en kilometerbred nordnordvästlig dal med branta sidor innan den norrut överkorsar en högre belägen bergsplatå. Då inlandsisen drog sig tillbaka från området har isolerade rester av dödis legat kvar några år på dalens botten. Isälvens smältvatten har sökt sig flera vägar mellan dödisresterna, vilket gett upphov till ett system av parallella åsryggar.

Kulturarhistoriska värden

Fjällskäfte ligger i utkanten av riksintresset för kulturmiljövården Flodabygden. Flodabygden är ett av de områden i Södermanland som landhöjningen frilade redan under

äldre stenålder. Ett stort antal fynd från både äldre och yngre stenålder visar att bygden varit mycket attraktiv för bosättningar under denna tid. Flera gravfält från äldre och framför allt yngre järnålder tyder på att merparten av Flodabygden koloniserats under denna tid. Många av vägarna i trakten går över åsryggarna, leder från by till by och kantas av gravfälten, vilket tyder på att vägnätet går tillbaka till åtminstone yngre järnåldern. Vägen som än i dag passerar på åsen i nord-sydlig riktning genom Fjellskäfte naturreservat kan också beläggas från de tidigaste kartorna över området från 1600-talet, se figur 5.

Prins Eugen bodde år 1892 en tid på Fjellskäfte. Han blev förtjust i den vackra skogsnaturen på Fjellskäfte och målade en tavla med motiv från skogen.



Figur 5

Utdrag ur den tidigaste kartan som visar området för Fjellskäfte naturreservat, "Geografisk avfattning över Floda socken" från 1677. Fjellskäfte naturreservat har sitt läge mellan sjöarna Lören och Gälsjön och genomkorsas av vägen över åsen.

Värden för friluftsliv

Naturreservatet har höga upplevelsevärden, här kan besökare komma nära det speciella landskapet med åsbildningar och den högresta, gamla skogen. På ett antal mindre stigar och vägar kan man ta sig fram längs åsen och fram till badplatsen i norr vid sjön Lören. Eftersom många granar har dött efter angrepp från granbarkborre, har dock delar av området fått ett drastiskt förändrat utseende de senaste åren och blivit otillgängliga för besökare.

En parkeringsplats finns i naturreservatets sydöstra hörn, där kommer man direkt in i ett stort område som restaurerades av Länsstyrelsen under 2013. Åtgärden gjordes för att gynna tallarna genom att efterlikna en brand och en stor mängd ung gran togs bort. Åtgärden resulterade i en pampig pelarpark av gamla tallar och områdets utveckling efter det är intressant att följa.

Vid parkeringen börjar en ca 2 km lång rundslinga som ger både natur- och kulturupplevelser. Leden tar besökare upp på åsen och passerar en mängd mäktiga tallar som är både gamla och grova. Här följer vandringsleden den historiska vägens sträckning över åsryggen. Det är också möjligt att göra en avstickare ner till sjöstranden där det finns möjlighet till rast, bad och grillning.

Naturreservatet är ett värdefullt strövområde för närboende och erbjuder marker för bär- och svampplockning, hundpromenader, ridning eller pulkaåkning, samtidigt som parkeringsplatsen och den markerade leden gör området lättillgängligt också för mer långväga besökare som inte är bekanta med området. Delar av naturreservatet har också förutsättningar för satsningar på ökad tillgänglighet för besökare med funktionsnedsättning.

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL

Övergripande mål

Tallens ekologi ska vara styrande i skötseln av naturreservatet. Det övergripande målet är att vårda den gamla tallskogen och skapa förutsättningar för tallens och de därtill knutna arternas fortsatta överlevnad i området. Restaureringsinsatser utförs i yngre eller likartade bestånd. Lövrika områden bevaras och utvecklas medan grandominerad naturskog och partier med sumpskog i huvudsak lämnas till att utvecklas genom intern dynamik.

Generella riktlinjer och åtgärder

Åtgärdsprogram för hotade arter

Åtgärder för arter och naturtyper som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter, fastställda av Naturvårdsverket ska utföras i enlighet med programmet då det berör området, i den utsträckning det är förenligt med reservatsbeslutet.

Natura 2000

Delar av naturreservatet är även ett Natura 2000-område med särskilt utpekade arter och naturtyper. För detaljer om arterna och naturtyperna och dess särskilda bevarandemål och utbredning hänvisas till bevarandeplanen för Natura 2000-området Fjellskäfte.

Granbarkborre

Naturreservatet är drabbat av granbarkborreangrepp. För att värna de kontinuitetsberoende värdena knutna till gran ska åtgärder för att begränsa pågående angrepp från granbarkborre utföras. Vid sådana åtgärder måste granbarkborrens livscykel beaktas och åtgärderna måste sättas in i rätt tidpunkt för att få en bekämpande effekt. Åtgärder enligt nuvarande kunskapsläge omfattar bevakning efter svärmningar av nya angrepp från granbarkborre på levande gran och färsk granvindfällan, fällning och barkning av nyangripna granar och barkning av granvindfällan. Fällda träd ska lämnas kvar i naturreservatet.

Nyangripna träd och färsk vindfällan av gran ska barkas till minst 90% i granbarkborrens larvstadium. Barken på alla sidor om stammen, inklusive undersidan ska fräsas bort. Utplacering av feromonfällor kan göras efter tillstånd från markägaren. Fällor sätts alltid minst 150 meter från granskog som är grövre än 15 cm i brösthöjd och ska tömmas 8 gånger per säsong, med en högre frekvens under perioden för svärmning. Uppsikt ska hållas över eventuell uppkomst av nya angrepp invid fällorna och vid sådan upptäckt ska fällorna omgående tas bort.

Eftersom det är svårt att förutse hur området kommer att utvecklas efter de senaste årens angrepp av granbarkborre kan det bli aktuellt att omvärdera och revidera bevarandemål och förvaltningsinriktning för naturreservatet beroende på hur skogen och naturvärdena utvecklas. Skötselplanen kan också behöva omprövas av andra skäl, däribland följder av klimatförändringarna och andra framtida skadegörare. Eventuell uppkomst av angrepp från andra skadegörare utöver granbarkborre, ska övervakas i samband med övrig tillsyn av naturreservatet.

Tillskapande av död ved

Tillskapande av död ved gäller tallved i syfte att gynna rödlistade vedlevande insekter knutna till tall, i perioder av brist på död ved inom naturreservatet. Tillskapande av död ved

ska göras restriktivt av hänsyn till områdets framtida förråd av död ved och områdets äldre tallar (över 150 år) ska inte fällas i förtid. Tillskapande av död ved ska inte begränsa tillgängligheten för besökare till området. Vid eventuell framtida etablering av skadegörare i området som är knutna till död ved av tall och som hotar naturvärdena knutna till tall, bör åtgärden avbrytas och dess lämplighet omprövas.

Tillfälliga hägnader mot viltbete

I naturreservatet finns ett viltbetryck och för att tall och löv ska kunna föryngra sig kan uppväxande plantor behöva skyddas från avbetning genom inhägning. Hägnaderna ska skydda mindre områden och utformas i samråd med markägare och jakträttsinnehavare. Hägnaderna ska även utformas med hänsyn till friluftslivet i reservatet. Hägnaderna ska vara kortvariga och tas bort efter det att träden nått över älgbeteshöjd.

Bäver

I området verkar bävern, för att värna om skyddsvärda träd kan uppsättning av skyddande nät mot bävergnag bli aktuellt. Om åtgärden bedöms otillräcklig och bäverstammen påverkar naturreservatets värden negativt kan dialog föras med markägare och jakträttsinnehavare om behovet av utökad jakt i området, i andra hand kan ett avtal upprättas för att möjliggöra för exempelvis reservatsförvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra jakt.

Invasiva arter

Inom naturreservatet ska sådana arter som betraktas som invasiva främmande arter i möjligaste mån hållas efter som en del av reservatsförvaltningen. I första hand genom att hindra förekomsten helt och i andra hand genom att förhindra så att de sprider sig inom eller till angränsande områden. Främmande arter är djur, växter och svampar som naturligt inte funnits i landet, utan som tagits sig hit med hjälp av människan. Vissa av dem har lyckats sprida sig vidare ut i naturen och påverkar förekomsten av de naturligt förekommande arterna negativt genom att t ex. konkurrera ut dem. Sådana arter betraktas då som invasiva främmande arter. Dessa kan skada den biologiska mångfalden och ekosystemen samt ha negativa effekter på jord- och skogsbruk och andra ekosystemtjänster.

Genomkorsande dike

Genom naturreservatet löper ett avvattnande dike mellan sjön Lören och Gålsjön. För att förebygga dämning kan viss skötsel längs med diket bli aktuell i dialog med dikesägarna. Till exempel borttagande av träd eller grenar som är på väg att falla i diket. Borttagna träd och grenar ska lämnas kvar i naturreservatet.

Forn- och kulturlämningar

Vid skötselåtgärder ska forn- och kulturlämningar särskilt beaktas. Røjning, gallring och avverkning kräver inte tillstånd enligt kulturmiljölagen, under förutsättning att den sker på ett sådant sätt att lämningarna inte skadas eller förändras. Det innebär till exempel att:

- Eventuell körning med skogsmaskin ska ske på tjälad mark eller under sådana väderförhållanden så att markskador inte uppstår.
- Enskilda lämningar får inte köras över eller belamras med ris.
- Träd skall fällas ut från lämningen för att undvika släpskador.
- Forn- och kulturlämningar ska grovrensas på kvistar och annat skogsavfall.

- Om tidigare okända fornlämningar och/eller fornfynd påträffas ska dessa omgående anmälas till länsstyrelsen.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Naturreseptatet är indelat i skötselområden som utgår från de bevarandemål och de skötselåtgärder som ska utföras för respektive område:

- 1: Äldre åsbarrskog med naturvårdande skötsel för att gynna tall
- 2: Yngre tallskog med strukturskapande åtgärder
- 3: Granplanteringar som avvecklas till förmån för tall och löv
- 4: Lövsumpskog som utvecklas genom intern dynamik

För karta över skötselområden, se bilaga 2.1. För karta över friluftsliv, se bilaga 2.2.

Skötselområde 1: Äldre åsbarrskog med naturvårdande skötsel för att gynna tall (ca 18 ha)

Beskrivning

Skötselområdet omfattar naturreseptatets äldsta skog och här finns delar som är naturtypsklassad Åsbarrskog (9060) samt flera nyckelbiotoper som pekar ut både grandominerade biotoper och barrblandskog. Utmed åskrönet står de äldsta och grövsta gammeltallarna, på sluttningarna övergår skogen i gammal barrblandskog och längst ner i åsgroparna dominerar gran. I dessa fuktiga svackor finns ännu levande, äldre gran. De grandominerade partierna inom skötselområdet har i övrigt drabbats hårt av granbarkborreangrepp. Här varvas nu torrträd med brötar av död granved, men det finns levande träd av yngre gran och även senvuxna träd. Det finns behov av ökad kunskap om marksvampsfangan, då de inventeringar som genomförts båda har infallit under ogynnsamma svampsäsonger.

I reservatets södra delar ingår den yta som restaurerades genom borthuggning av yngre gran 2013. Här står nu en gles skog av äldre tallar med inslag av gran och lövträd. Här och var växer småplantor av tall och löv upp.

Bevarandemål

Åsbarrskogen ska vara olikåldrig och flerskiktad med stor andel gamla träd. Skogen ska fortsatt ha en trädslagsfördelning där både tall och gran ingår. Där skötselområdet är tallbetonat ska skogen vara gles med solbelysta stammar. Död ved av tall ska finnas i olika former, dimensioner, nedbrytningstadier och solexponering och därmed bidra till goda förutsättningar för en artrik insektsfauna. Områdets äldre tallar ska gynnas och få möjlighet att fortleva och bli mycket gamla. I de delar där granvärden pekats ut ska granskogens interna beståndsdynamik råda med naturligt åldrande och avdöende. Kunskapen om förekomsten av hotade arter ska öka.

Skötselåtgärder

För att gynna tallvärdena ska frihuggningar av gamla tallar och andra naturvärdesträd göras, liksom av efterträdare till dessa som har potential att växa sig grova och spärrgreniga. Föryngring av tall gynnas genom manuell markstörning eller försiktig markbränning

varefter tillfälliga, mindre hägnader kan uppföras som skydd för uppväxande tallplantor mot viltbete. I perioder av brist på död tallved kan solbelyst, död ved i olika dimensioner tillskapas genom fällning av tallar och friställning av lågor för att gynna rödlistade vedlevande insekter knutna till tall. Återkommande inventeringar av insekter knutna till tallved.

Områden där granvärden och kontinuitetskrävande naturvärden finns, eller tidigare pekats ut, lämnas i huvudsak till att utvecklas genom att naturliga processer. Punktinsatser för att gynna marksvampsfunger eller naturvärdesträd kan utföras, så som fläckvis markstörning och frihuggningar. Inventering av marksvampsfunger för ett ökat kunskapsunderlag. För att värna de kontinuitetsberoende värdena ska åtgärder för att begränsa pågående angrepp från granbarkborre utföras, så som fällning och helbarkning av nyangripna granar och helbarkning av nyangripna vindfällan. Fällda träd lämnas kvar i naturreservatet.

Skötselområde 2: Yngre tallskog med strukturskapande åtgärder (ca 5,5 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av delar med yngre-medelålders tall som har blivit planterade eller förnygrats under äldre fröträd. De självförnygrade partierna är mer utav barrblandskogar medan planterade bestånd ser homogena ut. Utmed diket finns ett område där tall och gran stått på tidigare åkermark enligt häradskartan, och där granen tagits ned i granbarkborrebekämpande syfte och tallarna samtidigt frihuggits.

Bevarandemål

Skötselområdets produktionsskogskaraktär ska minska och området ska restaureras för att förstärka den äldre tallskogens värden, överbygga åldersglapp och bidra till att tallen har en långsiktig framtid i naturreservatet. Skötselområdets variation ska öka och på sikt uppvisa tallnaturskogens strukturer såsom flerskiktning och olikåldrighet, luckor och död ved i olika dimensioner.

Skötselåtgärder

Frihuggningar av gamla tallar och yngre tallar med potential att växa sig grova och vidkroniga. Reducering av gran för att gynna tall och undvika att granen tar över i barrblandskogsbestånd. Åtgärder för att efterlikna brand, så som luckhuggningar, tillskapande av solbelyst död tallved, friställning av lågor, fläckvis markstörning eller försiktig bränning. Uppförande av tillfälliga, mindre hägnader för att gynna förnygring av tall och löv.

Skötselområde 3: Granplanteringar som avvecklas till förmån för tall och löv (ca 4,7 ha)

Beskrivning

Skötselområdet omfattar planterade granbestånd inom naturreservatet. Några är planterade på tidigare åkermark.

Längst i norr och längs den östra kanten av reservatet finns flera homogena bestånd av ca 50-årig gran med inslag av björk och tall i klena dimensioner. Insprängda finns också gamla och grova tallar.

Centralt i naturreservatet i höjd med diket som passerar genom området, finns äldre granbestånd, några är planterade på tidigare åkermark och här har granen i stora delar angripits av granbarkborre. Somliga delar har en kal prägel efter vindfällningar, i vissa områden har också granbarkborrebekämpande åtgärder utförts där nyangripna granar fällts och barkats och där en mängd randbarkat granvirke också lämnats kvar. I dessa områden står nu spridda lövträd kvar.

Bevarandemål

Skötselområdet ska omföras från granplantering till naturligt föryngrad skog. Skötselområdet ska bidra till ökad föryngring av tall och löv i naturreservatet och tall och löv ska sedan gynnas aktivt genom naturvårdande skötsel. På sikt ska skötselområdet utgöras av flerskiktad, varierad skog med avseende på ålder och trädslag.

Skötselåtgärder

Avveckling av planterad gran, klen virke av produktionskaraktär kan tas ut ur naturreservatet. Kvarlämnad ved barkas. Åtgärder för att främja självföryngring av tall och löv, t ex manuell markstörning eller försiktig bränning och uppförande av tillfälliga, mindre hägnader för att skydda uppväxande träd mot avbetning. Med tiden strukturskapande åtgärder så som frihuggningar av träd och luckhuggningar för att undvika en utveckling mot alltför täta bestånd. Vid behov borttagning av inväxande gran för att hindra att granen tar överhanden.

Skötselområde 4: Lövsumpskog som utvecklas genom intern dynamik (ca 1 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av naturreservatets lövsumpskog som ligger utmed diket i reservatets östra kant. Historiskt har detta område nyttjats som slättermark och en sekundär skog har vuxit upp efter hävdens upphörande. Området domineras av klibbal och björk med inslag av gran.

Bevarandemål

Skötselområdet ska utgöras av en varierad lövsumpskog med gamla träd, död ved av olika trädslag och nedbrytningsstadier till följd av naturliga processer som åldrande och avdöende.

Skötselåtgärder

Skötselområdet lämnas i huvudsak till utveckling genom intern dynamik. Borttagning av inväxande gran om behov uppstår för att undvika att granen blir för dominerande.

Friluftsliv

Beskrivning

I naturreservatet finns en parkeringsplats med informationstavla som utgör en tydlig entré till området. Härifrån utgår också en markerad led som går upp på tallåsen och tillbaka i en rundslinga på ca 2 km. Det finns också en vägvisningsskylt för dem som vill fortsätta promenaden ner till badplatsen vid Lören. Närboende besökare kommer ibland in i reservatet från norrsidan där stigar från Brogetorp ger en fin vandring utmed sjön.

Naturreservatet har ingått i en tillgänglighetsutredning under 2021. Utredningen föreslår flera anordningar för ökad tillgänglighet för besökare med funktionsnedsättning, så som en kort rundslinga med fast och jämnt underlag och vilobänkar utmed lederna.

Bevarandemål

Besökare ska kunna uppleva områdets geologiska formationer, gamla skog och kulturhistoria. Information om området ska berätta om områdets upplevelsevärden, finnas lättillgängligt och underlätta besök i området. Områdets befintliga friluftsanläggningar och anordningar ska vara i gott skick. Ytterligare anordningar ska göra delar av området tillgängligt för fler besökare. Gränsmarkeringen för området ska vara i gott skick. Information om naturreservatet ska finnas i olika digitala medier.

Skötselåtgärder

Underhåll av naturreservatets gränser. Underhåll och trädsäkring av vandringsled. Flytt av död ved inom området för ökad framkomlighet utanför vandringsleden, t ex kan död ved som i dagsläget ligger utspridd över stora ytor bitvis samlas ihop i mindre högar.

Uppsättning och underhåll av informationsskyltar. Framtagning, uppdatering och publicering av information om reservatet i lämpliga former, till exempel på internet eller i tryckt form. Underhåll av parkeringsplats. Framtagande av plan för hur naturreservatet kan bli mer tillgängligt för besökare med funktionsnedsättning och genomförande av lämpliga åtgärder, t ex anvisning av parkeringsplats för besökare med parkeringstillstånd för rörelsehindrade, anläggning och underhåll av hårdgjord stig och utplacering av vilobänkar på strategiska ställen. Efter tillstånd från markägaren kan det bli aktuellt med ett tillgängliggjort dass i anslutning till parkeringsplatsen under förutsättning att frekvent tillsyn kan bedrivas. Om ett dass anläggs och tillsynen sedan brister ska dasset tas bort.

Jakt

Jakt bedrivs i området. Jakt regleras inte i beslutet om naturreservat.

UPPFÖLJNING

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Skötselplanen kan också behöva omprövas av andra skäl, däribland följder av klimatförändringarna och andra framtida skadegörare som hotar naturreservatets värden.

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket genom att följa upp målindikatorer.

Eftersom det är svårt att förutse hur området kommer att utvecklas efter de senaste årens angrepp av granbarkborre kan det bli aktuellt att omvärdera och revidera bevarandemål och förvaltningsinriktning för naturreservatet beroende på hur skogen och naturvärdena utvecklas.

Kostnader och finansiering

Skötselåtgärder bekostas av förvaltaren. Uppföljningen bekostas av Naturvårdsverkets anslag för skötsel av skyddad natur.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Friställning av naturvärdesträd och potentiella efterträdare	1	Ökad livslängd för naturvärdesträd och säkra kontinuitet av grova, vidkroniga träd	Inom 5 år	Skötelområde 1,2,3	Återkommande vid behov
Manuell markstörning	1	Främja föryngring av tall. I granpartier syftar åtgärden till att gynna marksvampar	Inom 5 år	Skötelområde 1,2,3	Återkommande vid behov
Uppförande av tillfälliga, mindre hägnader	1	Främja föryngring av tall och löv	Inom 5 år	Skötelområde 1,2,3	Engångsåtgärd, borttagning tillkommer.
Tillskapande av död tallved	1	Gynna rödlistade vedlevande insekter	Inom 5 år	Skötelområde 1,2	Ska utföras restriktivt. Vid brist på död ved.
Röjning kring död tallved	1	Solexponering av död ved för att gynna rödlistade insekter	Inom 5 år	Skötelområde 1,2	Återkommande vid behov
Luckhuggning	2	Skapa variation i homogena tallbestånd, ökad solexponering	Inom 10 år	Skötelområde 2, 3	Återkommande vid behov
Borthuggning av gran	1	Förhindra att granen tränger undan tall och löv	Inom 5 år	Skötelområde 2,4	Återkommande vid behov
Avveckling av planterade granbestånd	1	Restaurering	Inom 5 år	Skötelområde 3	Engångsåtgärd
Utplacering av feromonfällor	1	Förebygga granbarkborreangrepp	Lämplig tidpunkt m.a.p. granbarkborrens livscykel	Hela naturreservatet, fällor kan placeras ut efter tillstånd från markägaren, se sid. 9.	Om åtgärden bedöms motiverad.
Bevakning av nya granbarkborreangrepp	1	Begränsa granbarkborreangrepp	Under svärmnings tid	Hela naturreservatet	Återkommande under svärmningstid
Fällning och helbarkning av träd som nyangrips av granbarkborre, helbarkning av färska vindfällan av gran.	1	Värna kontinuitetsberoende värden knutna till gran	Lämplig tidpunkt m.a.p. granbarkborrens livscykel	Hela naturreservatet	Vid behov
Borttagande av träd och grenar som är på väg att falla i diket	1	Förebygga dämning	Vid behov	Längsmed diket	Återkommande vid behov

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Plats	Frekvens
Inventering av vedlevande insekter	1	Kunskapsuppbyggnad	Inom 5 år	Tallmiljöer	Återkommande
Inventering av marksvamp	1	Kunskapsuppbyggnad	Inom 5 år	Granmiljöer	Återkommande
Underhåll av gränsmarkeringar	1	Synliggöra reservatsgräns	Vid behov	Reservatets gränser	Återkommande vid behov
Underhåll av p-plats	1	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Återkommande vid behov
Framtagande av plan för hur reservatet kan bli mer tillgängligt för besökare med funktionsnedsättning	1	Ökad tillgänglighet för besökare med funktionsnedsättning	Inom 5 år	Lämpliga delar av naturreservatet	Engångsåtgärd
Anvisning av p-plats för besökare med parkeringstillstånd för rörelsehindrade	2	Ökad tillgänglighet för besökare med funktionsnedsättning	Inom 5 år	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Engångsåtgärd, underhåll vid behov.
Underhåll av informationsskylt	1	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Återkommande vid behov
Uppsättning och underhåll av ytterligare informationsskylt	1	Ökad tillgänglighet	Inom 5 år	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Engångsåtgärd, underhåll och ersättning vid behov.
Underhåll och trädsäkring av vandringsleder	1	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Återkommande vid behov
Flytt av död ved inom området	2	Ökad tillgänglighet	Vid behov	Skötselområde 3	Återkommande vid behov
Anläggning och underhåll av tillgängliggjord led	2	Ökad tillgänglighet för besökare med funktionsnedsättning	Inom 10 år	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Engångsåtgärd, underhåll vid behov.
Anläggning och underhåll av vilobänkar	1	Ökad tillgänglighet	Inom 10 år	Se friluftskarta, bilaga 2.2	Engångsåtgärd, underhåll och ersättning vid behov.
Framtagning, uppdatering och publicering av information av reservatet	1	Ökad tillgänglighet	Uppdateras löpande	På Länsstyrelsens hemsida	Uppdateras löpande
Upprätta avtal om naturvårdskap	1	Tillsyn av friluftsanordningar	Snarast	Hela reservatet	Tillsyn 2-4 gånger per år
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Uppföljning	Efter åtgärd	Hela reservatet	Efter åtgärd
Uppföljning av bevarandemål	1	Uppföljning	Vart 6/12:e år	Hela reservatet	Vart 6/12:e år

Källförteckning

Artdatabanken-SLU. Uttag ur databasen Artportalen (www.artportalen.se) 2022-10-20.

Lantmäteriet. *Ekonomiska kartan över Sverige*. Kartlagd år 1958. Kartblad Fjällskäfte 10G1g58.

Lantmäteriet. *Häradskarta*. Kartlagd åren 1898-99.

Lantmäteriet. Floda socken. *Ägomätning*. 1684. Aktbeteckning 04-flo-26.

2023-06-05

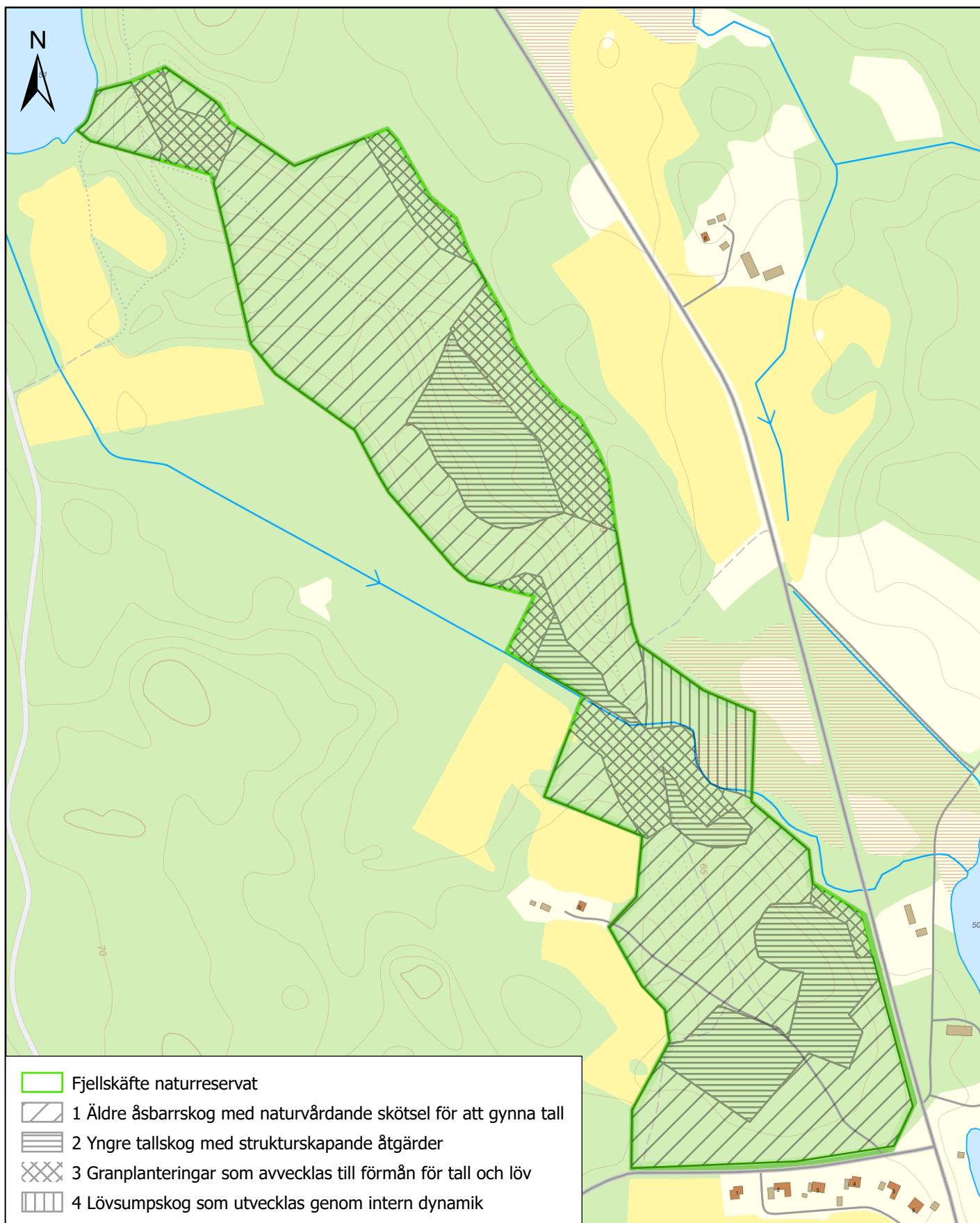
511-8289-2022

Lantmäteriet. Floda socken. *Geografisk avfattning*. 1677. Aktbeteckning C13:39.
Lantmäteriet. Ortofoto IR, flygfotoår 2022.
Länsstyrelsen i Södermanlands län. 1991. Sörmlands natur, Naturvårdsplan. Objekt nr. 83-21 (klass III).
Länsstyrelsen i Södermanlands län. Beslut om bildande av Fjellskäfte naturreservat i Katrineholms kommun.
Dnr. 511-2480-2003. 2003-12-05
Länsstyrelsen i Södermanlands län. Bevarandeplan för Natura 2000-område Fjellskäfte SE0220503,
Katrineholms kommun. Dnr. 511-3681-2016.
Länsstyrelsen i Södermanlands län. 2015. Kunskapsunderlag för riksintresse för kulturmiljövården
Flodabygden (D26).
Naturvårdsverket. 2015. Åtgärdsprogram för skalbaggar på äldre död tallved, 2014–2018. Rapport 6629.
Nordiska ministerrådet. 1977. Naturgeografisk regionindelning av Norden. NU-serien B 1977:34.
SLU Artdatabanken (2020). *Rödlistade arter i Sverige 2020.*, SLU, Uppsala.
Skogsstyrelsen. 1996. Nyckelbiotopsinventeringen. Objekt N 8281-1996, N 8282-199,6 N 8283-1996, N 8284-
1996, N 8343-1996, N 8344-1996, N 8345-1996.
Sveriges Geologiska undersökning. 1986. Jordartskartan. Digital utgåva.
Sveriges Geologiska undersökning. 1985. Berggrundskartan.

Bilagor

2.1 Skötselplanekarta

2.2 Friluftslivskarta



0 125 250 m

Skala: 1:6 000 [A4]
Koordinatsystem: SWEREF99 TM
Bakgrundskarta: © Lantmäteriet



Hur man överklagar hos Regeringen

Den som vill klaga över detta beslut ska skriva till regeringen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen. Postadressen är: Länsstyrelsen i Södermanlands län, 611 86 NYKÖPING.

Du kan även skicka in överklagandet via e-post till: sodermanland@lansstyrelsen.se.

Skrivelsen ska ha inkommit inom tre veckor från den dag klaganden fick del av beslutet, annars kan överklagandet inte prövas. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Överklagandet ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas, till exempel genom att ange ärendets diarienummer.
- varför klaganden anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.
- hur klaganden vill att beslutet ska ändras.

Klaganden ska även ange:

- namn, adress och telefonnummer.

Handlingar eller annat som klaganden anser stöder överklagandet bör sändas med.

Överklagandet prövas av Regeringen. Om Länsstyrelsen inte ändrar sitt beslut som klaganden begär och överklagandet kommit in i rätt tid kommer det att sändas över till Miljödepartementet.

Ytterligare upplysningar kan lämnas av Länsstyrelsen, telefon 010-223 40 00.